

адаптації в загальноосвітніх навчальних закладах.

Методологічний підхід до визначення інноваційних принципів технологічної освіти визначають перевірені часом і практикою різні за своєю концептуальною основою теорії діяльності, розвитку особистості учня і компетентісно орієнтованої освіти, синергетично використані за ознакою и переконливості в тлумаченні ситуативних особистісно-трудова проявів і прогнозованості цих проявів у майбутньому. Межі конкретних професійно педагогічних ситуацій визначатимуть діапазон ефективного застосування тієї чи іншої психолого-педагогічної концепції в обґрунтуванні педагогічних технологій. Якщо в іншій професійно-педагогічній ситуації переконливішою і прогнозованішою буде інша концептуальна теорія, то саме вона повинна стати основою для обґрунтування технології трудової підготовки школярів у цій конкретній ситуації.

Складовими інноваційних педагогічних технологій є внесення істотних змін в організацію процесу через запровадження нових ідей, деталізацію всіх особливостей педагогічного процесу і опис освітнього результату, який гарантується. Саме кінцева освітня мета і умови в яких вона може бути досягнута повинні визначати доцільність вибору певної технології трудового навчання. Труднощі у досягненні сучасним вчителем трудового навчання запланованих програмами освітніх результатів викликаються сьогодні здебільшого тим незадовільним і часто помилковим вибором технологій навчання, які є непридатними для реалізації вимог оновлених програм технологічної освіти. Обґрунтованість правильності вибору технологій навчання забезпечується лише глибокими знаннями природи дитини, закономірностей її розвитку і виховання.

Перелік використаної літератури

1. Бондар С. П. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті і С.П. Бондар, Л.Л. Момот, Л.А. Липова, М. І.Головка. Рівне: Тетіс, 2003. С. 30-31.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів. Київ: Українська Видавнича Спілка, 1997. 441 с.
3. Коберник О. М. Проектування на уроках трудового навчання / О.М.Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2001. - № 4. - С. 12 – 14
- Лігоцький А.О. Методологічні аспекти проектування сучасних освітніх систем / А.О.Лігоцький. - К.: Преса України, 1995. - 107 с.

УДК 373.5.016:62]:37.091.64

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Руда Надія Леонідівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.. Короленка
м. Полтава

Анотація. Стаття присвячена аналізу засобів навчання як одного із компонентів системи навчально-виховного процесу, а також найважливішої складової навчально-матеріальної бази навчального закладу

Ключові слова: засоби навчання, викладня, технічні засоби навчання.

Ефективність застосування різних методів навчання, активізація пізнавальної діяльності учнів значною мірою залежать від засобів навчання. Метою використання засобів навчання є організація ефективного сприймання навчальної інформації із залученням усіх інформаційних (репрезентативних) систем і каналів.

Засоби навчання є одним із компонентів системи навчально-виховного процесу, а також найважливішою складовою навчально-матеріальної бази будь-якого навчального закладу. До засобів навчання належать: наочні посібники, обладнання для лабораторних занять, дидактичні матеріали, навчальна література, технічні засоби навчання, інструменти, матеріали для трудового навчання, комп'ютери та ін.

У навчальному процесі засоби навчання використовують для набуття знань, їх закріплення, створення уявлень і понять, формування навичок і умінь та вирішення інших технологічних завдань.

Засоби навчання - це різноманітні матеріали і знаряддя навчального процесу, завдяки яким більш успішно і за коротший час досягаються визначені цілі навчання. Тобто, це знаряддя діяльності вчителя й учнів, які являють собою матеріальні й ідеальні об'єкти, що залучаються до освітнього процесу як носії інформації і як інструмент діяльності.

За функціями у навчально-виховному процесі засоби навчання поділяються на такі групи:

засоби подання навчальних матеріалів (аудиторна дошка, плакати, підручники, навчальні посібники, звукові записи, комп'ютерні програми подання матеріалів тощо);

засоби контролю знань (спеціальні контрольні машини, засоби без машинного контролю, комп'ютерні програми контролю знань та ін.); **навчальні машини і тренажери; демонстраційні прилади та об'єкти;**

допоміжні засоби, які використовуються у навчальному процесі (довідкові пристрої, обчислювальна техніка тощо);

технічні засоби, які задовольняють педагогічним та технічним вимогам перелічених вище груп засобів навчання.

У літературі зустрічається поділ засобів навчання і за основними ознаками, а саме:

за **способом використання**: демонстраційні (призначені для показу всій аудиторії слухачів одночасно), роздаткові (для безпосереднього детального ознайомлення або практично-лабораторного та дослідного використання);

за **способом фіксації інформації**: природні (усі натуральні об'єкти, що існують у незмінному природному стані), текстові (містять текстові навчальні та програмно-методичні відомості), ілюстративні (художні, графічні, схематичні, фотографічні способи фіксації), звукозаписи;

за **змістом**: програмно-методичні (усі навчальні програми),

навчаючі (основні текстові та наочні дидактичні засоби), допоміжні (створені з метою закріплення знань);

за **видами**: типові (розробляються з навчальною метою, мають обов'язковий характер), трафаретні (виготовляються друкарським способом, мають незмінну частину та вільну площу для внесення змінних відомостей - це зошити, карти, креслення, графіки, плани), індивідуальні (створюються індивідуально);

за **походженням**: натуральні природні (незмінні предмети природи або зразки декоративно-прикладного мистецтва), промислового виготовлення (штучні та оброблені натуральні об'єкти та предмети - моделі, макети, прилади, інструменти, апаратура, знаряддя тощо);

за **стадіями виготовлення**: оригінали (єдиний примірник авторської розробки, формуляр і авторський оригінал картографічного твору), технічна документація (технічні завдання, опис, умови), виробничий (промисловий) виріб (експериментальний зразок засобу навчання, в якому точно відтворено змістову інформацію авторської розробки, зовнішні ознаки чи частину їх), зразок-еталон (це готовий вид продукції, який розглядається організацією- замовником і затверджується у встановленому порядку);

за **терміном зберігання**: тимчасового (до 5 років) і тривалого (понад 5 років) зберігання.

За суб'єктом діяльності засоби навчання можна умовно розділити на **засоби викидання і засоби навчання**. Так, обладнання демонстраційного експерименту належить до

засобів викладання, а обладнання лабораторного практикуму - до засобів навчання. Засобами викладання користується переважно вчитель для роз'яснення та закріплення навчального матеріалу, а засобами навчання - учні для його засвоєння. Разом з тим, частина засобів навчання може бути і тим, і іншим, в залежності від етапу навчання.

Засоби викладання мають суттєве значення для реалізації інформаційної та управлінської функцій учителя. Вони допомагають збуджувати та підтримувати пізнавальні інтереси учнів, покращувати надійність навчального матеріалу, зробити його більш доступним, забезпечувати більш точну інформацію про явище, що вивчається, інтенсифікувати самостійну роботу учня та її темп. Їх можна розділити на **засоби пояснювання нового матеріалу, засоби закріплення і повторення, та засоби контролю.**

Поширеною є класифікація польського дидакта В. Оконя, в якій засоби навчання розташовані відповідно **до наростання можливості замінювати дії учителя й автоматизувати дії учня.** Відповідно з цим підходом засоби навчання поділяють на прості та складні.

Прості засоби навчання включають: словесні (підручники, навчальні посібники.); прості візуальні засоби (реальні предмети, моделі, картини).

Складні засоби навчання включають: механічні візуальні пристрої (діаскоп, мікроскоп, кодоскоп); аудіальні засоби (програвач, магнітофон, радіо); аудіовізуальні (звуковий фільм, телебачення, відео); Засоби, які автоматизують процес навчання (лінгвістичні кабінети, комп'ютери, інформаційні системи, телекомунікаційні мережі).

Цікавим і поширеним є підхід класифікації засобів навчання **за особливостями подачі інформації:** вербальні, наочні, технічні.

До **вербальних засобів** навчання відносяться підручники, довідники, зошити з друкованою основою, текстові таблиці, логічні конспект-схеми, картки-завдання (вербальні засоби контролю).

В психолого-педагогічній літературі поширеним є підхід, згідно якого виділяють **три основних види наочності:** предметну, зображальну і словесну.

Предметна наочність передбачає демонстрацію реальних предметів, явищ і процесів. На уроках трудового навчання цей вид наочності широко використовується під час показу об'єкту праці, зразків виробів, макетів приладів. Це сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню.

Зображувальна наочність включає демонстрацію на заняттях зображень предметів, явищ, процесів, а також теоретичних знань про них. Існує три види образотворчої наочності: художня, символічна й текстова.

Художня наочність відображає зображуваний об'єкт або ситуацію у всіх деталях. До цього виду наочності відноситься демонстрація фотографій, картин, кіно-і відеофільмів, твори живопису, малюнки. Фільми як засобу образотворчої наочності можна розділити на два типи: науково-популярні та художні. У науково-популярних фільмах демонструються класичні дослідження. Документальні фільми (або їх фрагменти) можуть ілюструвати певні технологічні операції.

Символічна (схематична) наочність - це зображення, що відображають істотні ознаки, характеристики, зв'язку предметів або явищ. До цього виду наочності відноситься демонстрація таблиць, схем, діаграм, графіків.

Символічна наочність може поєднуватися з текстовою. Під текстової наочністю розуміється написання на дошці або демонстрація за допомогою інших засобів найбільш істотних тез навчального матеріалу, імен вчених, дат, термінів та іншої текстової інформації, яка погано сприймається на слух.

Словесна наочність - це опис образів у мовній формі. Використовується вона в тих випадках, коли застосування предметної або образотворчої наочності з тих чи інших причин неможливо. У таких випадках вчитель наочно описує ситуацію лабораторного дослідження, виготовлення певних конструкційних матеріалів, наводить приклади з художніх творів, що характеризують певні процеси.

Технічні засоби навчання можна розглядати як комплекс техніко-технологічних пристроїв, що покликані за допомогою відповідних методик інтенсифікувати та оптимізувати процес пізнання шляхом активізації, перш за все, візуальної форми подачі навчального матеріалу.

Технічні засоби навчання - технічні пристрої, за допомогою яких дається навчальна інформація і контролюється її засвоєння. Відмітимо, що самі технічні засоби навчання не містять інформації, вона знаходиться в носіях цієї інформації - слайдах, кінофільмах, магнітофонних стрічках і т.д.

Перелік використаної літератури

1. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання : навч. посібник. Київ: РННЦ "Дініт", 2000. 456 с.

2. Башмаков А.И. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем. Москва: Информационно-издательский дом „Филинь”, 2003. 616 с.

УДК 373.5.091.2:331.548

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Нагаль Тетяна Сергіївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Короленка
м. Полтава

Анотація. Стаття присвячена аналізу професійного самовизначення як самореалізації людини у важливих сферах життя, а також найважливіші типи її самовизначення.

Ключові слова: професійне самовизначення, типи самовизначення особистості.

Трудові ресурси були і залишаються головним елементом продуктивних сил будь-якого суспільства. Сьогодні проблема трудових ресурсів в Україні особливо актуальна. Це зумовлено тим, що з року в рік скорочуються можливості додаткового залучення робочої сили у різні сфери матеріального виробництва. Бережливе ставлення до трудових ресурсів є нагальною вимогою часу. Крім того, в сучасних умовах розвитку ринку праці, зростання вимог до якості підготовки сучасного фахівця визначає необхідність якісного покращання усієї системи професійної підготовки кадрів. Одним із важливих напрямів реалізації таких завдань є розвиток і вдосконалення системи роботи з професійного самовизначення учнівської молоді в умовах набуття нею загальної освіти.

Професійне і особистісне самовизначення стало предметом глибокого дослідження Н. Пряжнікова. Підкреслюючи нерозривний зв'язок професійного самовизначення з самореалізацією людини в інших важливих сферах життя, він пише: «Сутністю професійного самовизначення є самостійне і усвідомлене знаходження смислів виконуваної роботи і всієї життєдіяльності в культурно-історичному (соціально-економічному) середовищі».

Узагальнюючи результати наукових пошуків з проблеми професійного становлення особистості, науковцями виділено основні моменти цього процесу:

1. Професійне самовизначення - це вибіркове ставлення індивіда до світу професій в цілому і до конкретної вибраної професії.

2. Ядром професійного самовизначення є усвідомлений вибір професії з урахуванням своїх особливостей і можливостей, вимог професійної діяльності та соціальних умов.

3. Професійне самовизначення здійснюється упродовж всього професійного життя: особистість постійно рефлексує, переосмислює своє професійне буття і самостверджується в професії.